

LASKI

Laski to niewielka podwarszawska miejscowość położona w gminie Izabelin. Mała, ale doskonale znana w całej Polsce. Sprawczynią tego jest hrabianka Róża Czacka, która w wieku 22 lat straciła wzrok. W 1911 roku założyła w Warszawie Towarzystwo Opieki nad Ociemniałymi, a w 1917 została zakonnicą, a rok później, już jako Matka Elżbieta, założyła Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża, biorąc za cel życie dla niewidomych i z niewidomymi. W 1921 roku rozpoczął się, trwający do tej pory, nowy etap rozwoju Lasek. Na terenie dawnego folwarku podarowanego przez Antoniego Daszewskiego, powstał Zakład dla Niewidomych, który wciąż się rozwija.

Zakład dla Niewidomych

W pierwszym roku istnienia wybudowano jeden dom mieszczący 30 mieszkańców. Po dziesięciu latach Zakład miał już 10 domów mieszkalnych dających pomieszczenie około 300 ludziom oraz 8 budynków gospodarczych. Na terenie osiedla powstało również gospodarstwo rolne, ogród warzywny, owocowy i kwiatowy z inspektami i cieplarnią. Z inicjatywy Towarzystwa i z jego udziałem przeprowadzono szosę do Warszawy, zelektryfikowano Zakład i sąsiadujące wsie, zainstalowano połączenie telefoniczne z Warszawą.

W 1925 roku powstała w Laskach drewniana kaplica pw. Matki Bożej Anielskiej, zaprojektowana przez Łukasza Wolskiego.

W czasie II wojny światowej znalazł tu schronienie m.in. kapelan obwodu Armii Krajowej, ks. Stefan Wyszyński, późniejszy prymas Polski. Podczas Powstania Warszawskiego mieszkańcy Zakładu pomagali rannym i prowadzili szpital polowy. Po wojnie odbudowa i rozwój ośrodka był możliwy dzięki licznym prywatnym darowiznom. Powstały nowe budynki przedszkola, szkół, internatów, warsztatów oraz zaplecze techniczne, a także Dom Przyjaciół Niewidomych. Dotychczas w Laskach zdobyło wykształcenie ponad 2 tys. niewidomych i słabo widzących osób. Filie ośrodka szkolno-wychowawczego znajdują się w Rabce-Zdroju oraz Gdańsku-Sobieszewie. Jednak rola Zakładu dla Niewidomych w Laskach nie kończy się na funkcjach opiekuńczo-edukacyjnych. Zawsze, szczególnie w czasach PRL, był on ważnym ośrodkiem katolickiej inteligencji oraz miejscem przyciągającym i chroniącym ludzi prześladowanych przez władze komunistyczne.

Dziś jest to Zakład dla Niewidomych – Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niewidomych im. Róży Czackiej.

Bywali tu i tworzyli znani polscy pisarze i publicyści, m.in. **Antoni Słonimski, Jerzy Zawieyski, Stanisław Stomma, Zygmunt Kubiak, Marian Brandys**, a także **Zbigniew Herbert, Ewa Szelburg-Zarembina, Tadeusz Mazowiecki, ks. Jan Twardowski, Julia Prajs** czy **Adam Michnik**. Opiekę duchową nad nimi sprawowali ks. Władysław Kornilowicz i ks. Jan Zieja.

Dzieci rozpoczynają edukację w przedszkolu, ucząc się niezależności oraz samodzielności w ubieraniu się, jedzeniu i poruszaniu się. Następnie uczą się w szkołach podstawowych i gimnazjach, realizujących program szkolny oraz

przygotowanie do samodzielnej egzystencji. Dalsza nauka jest prowadzona w ogólnokształcących i zawodowych szkołach ponadgimnazjalnych.

W Laskach działa również szkoła muzyczna. Dzieci z lekkim upośledzeniem umysłowym uczestniczą w zajęciach o programie dostosowanym do ich możliwości. Ośrodek dysponuje obszerną bazą sportowo-rehabilitacyjną i bytową: 3 internaty, kryty basen, hala rehabilitacji ruchowej, centrum rehabilitacji zawodowej z wieloma warsztatami i pracowniami, stajnia z hipoterapią, sala konferencyjna z klubem - kawiarenką.

Laski są również uznanym ośrodkiem ewangelizacyjnym. W utrzymywanym przez Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża domu rekolekcyjnym od lat odbywają się spotkania i rekolekcje dla młodzieży i dorosłych, widzących i niewidomych z całej Polski, prowadzone przez wielu znakomitych duchownych.

Cmentarz leśny

Cmentarz znajduje się w północno-zachodniej części Zakładu dla Niewidomych w Laskach, w lesie sosnowym, na skraju Puszczy Kampinoskiej. Cmentarz powstał w latach 20. XX wieku, wraz z Zakładem dla Niewidomych. Spoczywają tutaj wyłącznie zasłużeni dla Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi, jego przyjaciele, pracownicy oraz w równych rzędach siostry Franciszkanek Służebnic Krzyża, opiekujące się Zakładem. Leżą tu również przedstawiciele katolickich kręgów warszawskiej inteligencji, od czasów przedwojennych związanej duszpastersko i duchowo z Laskami i siostrami franciszkanek. Cmentarz nie jest duży. Leży nieco na uboczu, a groby na nim są bardzo skromne, szczególnie zakonne. Pośrodku cmentarza znajdują się groby założycieli Zakładu - tu pochowana jest hr. Elżbieta Róża Czacka, ks. Antoni Marylski, ks. Władysław Kornilowicz (grób symboliczny, ciało po ekshumacji w kościele św. Marcina w Warszawie) i inni. Dalej znajdują się groby ludzi zasłużonych nie tylko dla Zakładu, ale dla polskiej literatury, nauki, kultury, także politycy, uczeni i architekci. Wśród nich:

- Antoni Słonimski (1895-1976), poeta, felietonista, dramaturg, satyryk, krytyk teatralny i działacz społeczny. *D VII/14*
- Marian Brandys (1912-1989), prozaik, reportażysta, i żona Halina Mikołajska-Brandys (1925-1989), aktorka. *D VII/13*
- Stanisław Stomma (1908-2005), uczonek, profesor prawa karnego, działacz polityczny, publicysta, poseł na Sejm PRL, senator I kadencji. *D I/24*
- Jan Lechoń (Leszek Serafinowicz) (1899-1956), poeta, prozaik, krytyk literacki i teatralny, współtwórca grupy poetyckiej Skamander. *B I/7*
- Aleksander Małachowski (1924-2004), polityk, publicysta, dokumentalista telewizyjny, wolnomularz, honorowy przewodniczący Unii Pracy, wicemarszałek Sejmu. *D IV/26*
- Jerzy Zawieyski (1902-1969), aktor, dramaturg, prozaik, eseista, prezes KIK, działacz polityczny m.in. poseł na Sejm PRL, *D VII/8*
- Zygmunt Kubiak (1929-2004), pisarz, eseista, tłumacz. *D VIII/2*
- Elżbieta Różańska, założycielka (18776-1961)
- Władysław Kornilowicz, „nasz ojciec” (1884-1946)
- Ks. Antoni Marylski, współzałożyciel (1894-1973).

A to tylko początek długiej listy osób związanych i zasłużonych dla Lasek. Złożmy hołd tym, którzy spoczęli na leśnym cmentarzu.

Malarze, rzeźbiarze, plastycy

- Barbara Bieniulis-Strynkiewicz (1922-1996), D VIII/15
- Barbara Jonscher (1926-1986), B VI/5
- Janina Konarska-Słonimska (1900-1975), D VII/14
- Zofia Sokołowska - s. Katarzyna (1896-1924), A I/4
- Małgorzata Starowieyska (1925-1970), D VI/2
- Franciszek Starowieyski (1930-2009), B VII/5
- Anna Dorota Strynkiewicz (1949-1983), D VIII/15
- Franciszek Strynkiewicz (1893-1966), D VIII/15
- Maria Swieżawska-Roqueplo (1936-2010), D VIII/3
- ks. Jerzy Wolff (1902-1985), A IX/10

Ludzie teatru, filmu i telewizji

- Halina Mikołajska (1925-1989), D VII/13
- Tadeusz Walendowski (1944-2004), G V/13

Muzycy

- Włodzimierz Dolański (1886-1973), D IV/20
- Maciej Paderewski (1943-2010), C I/3

Literaci i dziennikarze

- Teresa Dmochowska - katolicka pisarka i tłumaczka (1902-1977), C II/3
- Krystyna Konarska-Łosiowa - poetka, publicystka "Więzi" (1910-2002), B XI/1
- s. Teresa - Zofia Landy - krytyk literacki, tłumaczka (1894-1972), A I/2
- Stanisław Trębaczewicz - pisarz, psycholog (1910-1980), A VII/9
- Tadeusz Walendowski - dziennikarz (1944-2004), G V/13
- Andrzej Jan Ziemilski - pisarz, publicysta, trener narciarski (1923-2003), B VI/12
- Michał Żółtowski - pisarz, prawnik (1915-2009), D VIII/7

Wybitni lekarze

- Maria Dąmbska - profesor, wybitna neuropatolog (1925-2005), D VIII/19
- Antoni Dmochowski - biochemik profesor UŁ i UW oraz PAN (1896-1983), C II/3
- Jan Kossakowski - profesor chirurgii AM w Warszawie (1900-1979), D VIII/21
- Bogdan Michałowicz - profesor, chirurg, transplantolog, (1938 - 2010), D VIII/16
- Jan Raczyński - profesor chirurgii, dziekan na Akademii Medycznej w Warszawie (1899-1972), D V/19
- Eleonora Reicher - profesor nauk medycznych, twórczyni polskiej reumatologii (1884-1973), A V/8
- Feliks Sawicki - profesor nauk medycznych, twórca polskiej statystyki medycznej (1928-1979), D VIII/20
- Lucjan Stępień - profesor nauk medycznych, wybitny neurochirurg (1912-1986), D II/27

Ludzie nauki

- Barbara Brukalska-Sokołowska - profesor architektury na Politechnice Warszawskiej (1899-1980), *D I/23*
- Stanisław Brukalski - profesor architektury na Politechnice Warszawskiej (1894-1967), *D I/23*
- Antoni Dmochowski - biochemik, profesor UŁ i UW oraz PAN (1896-1983), *C II/3*
- Konrad Górski - profesor historii literatury PAN (1895-1990), *D VII/12*
- Elżbieta Grabska-Wallis - dr nauk historycznych KUL, wybitna historyk i teoretyk historii sztuki (1930-2004), *D V/22*
- Zdzisław Feliks Grabski - profesor Politechniki Gdańskiej (1905-1973), *D V/22*
- Ewa Jabłońska-Deptuła - profesor KUL, historyk kultury (1931-2008), *C III/1*
- Wojciech Jaroszewski - profesor geologii UW (1935-1993), *D VIII/23*
- Jan Kossakowski - profesor chirurgii AM w Warszawie (1900-1979), *D VIII/21*
- Zygmunt Kubiak - profesor literatury UW (1929-2004), *D VIII/2*
- Bogdan Michałowicz - profesor nauk medycznych, chirurg, transplantolog, klinicysta (1938 - 2010), *D VIII/16*
- Jerzy Mycielski - profesor Politechniki Warszawskiej, fizyk teoretyk (1930 - 1986), *D IV/15*
- Waław Niedziałkowski - profesor leśnictwa SGGW, botanik, fitosocjolog (1892-1949), *D II/24*
- Bohdan Paczyński - profesor astronomii, najwybitniejszy polski astronom i astrofizyk XX w. (1940-2007), *D VIII/1*
- Maciej Paderewski - profesor muzyki w Akademii Muzycznej w Warszawie (1943-2010), *C I/3*
- Jan Raczyński - profesor chirurgii, dziekan na Akademii Medycznej w Warszawie (1899-1972), *D V/19*
- Eleonora Reicher - profesor nauk medycznych, twórczyni polskiej reumatologii (1884-1973), *A V/8*
- Feliks Sawicki - profesor nauk medycznych, twórca polskiej statystyki medycznej (1928-1979), *D VIII/20*
- ks. Jan Piotr Stępień - profesor teologii, rektor ATK (1910-1995), *D II/27*
- Lucjan Stępień - profesor nauk medycznych, wybitny neurochirurg (1912-1986), *D II/27*
- Stanisław Stomma - profesor nauk prawnych (1908-2005), *D I/24*
- Franciszek Strynkiewicz - profesor sztuk pięknych ASP w Warszawie (1893-1966), *D VIII/15*
- Stefan Swieżawski - profesor filozofii na KUL, wybitny historyk filozofii (1907-2004), *D VIII/3*
- Stanisław Trębaczewicz - dr psychologii na KUL (1910-1980), *A VII/9*

Zabytki

Kościół pw. Matki Bożej Królowej Meksyku z lat 80. XX w., ul. 3 Maja 40/42, Laski, 05-080 Izabelin, tel./faks: 22 752 21 07

Kaplica w Zakładzie dla Niewidomych w Laskach - została zbudowana w 1925 roku wg projektu Łukasza Wolskiego, o konstrukcji drewnianej, na planie prostokąta, o mocno wysuniętych okapach, kryty dachówką ceramiczną, z wyodrębnionymi pawilonami mieszkalnymi. Ma cechy stylu zakopiańskiego. Obiekt wpisany do Rejestru Zabytków Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W 2005 roku przeprowadzono gruntowny remont Kaplicy, a w 2010 roku wyposażono ją w organy piszczalkowe.

Cmentarz wojenny 720 żołnierzy września 1939 oraz 100 partyzantów Armii Krajowej.

Placówki kultury

Centrum Kultury Izabelin, ul. Matejki 21, 05-080 Izabelin, tel. 22 752 68 17, www.izabelin.pl/centrum

Centrum Edukacji Kampinoskiego Parku Narodowego, ul. Tetmajera 38, 05-080 Izabelin, tel. 22 722 60 01, 722 60 21 - ekspozycja stała "Przyroda i historia Puszczy Kampinoskiej", www.kampinoski-pn.gov.pl

Imprezy cykliczne

- **Izabelińskie Spotkania z Książką** organizowane przez Centrum Kultury Izabelin.
- **Letni Festiwal Muzyczny „W Krainie Chopina”** współorganizowany przez Centrum Kultury Izabelin.
- **Gwiazdzisty Rajd Rowerowy** organizowany przez Towarzystwo Przyjaciół Kampinoskiego Parku Narodowego.

Informacja turystyczna

Centrum Kultury Izabelin, ul. Matejki 21, 05-080 Izabelin, tel.: 22 752 68 17, izabelin.pl/centrum

Kampinoski Park Narodowy, ul. Tetmajera 38, 05-080 Izabelin, tel.: 22 722 60 01, 722 60 21

Walory naturalne

Kampinoski Park Narodowy – unikalny kompleks leśny – obejmuje 75% powierzchni gminy Izabelin, reszta jej terenów leży w otulinie parku. Także świeże leśne powietrze, zróżnicowane ukształtowanie terenu i malownicze krajobrazy podmokłych łąk przyciągają turystów i chętnych do osiedlenia się w Izabelinie.

Kampinoski Park Narodowy leży w województwie mazowieckim tuż przy północno-zachodniej granicy Warszawy. Obejmuje rozległe tereny Puszczy Kampinoskiej w pradolinie Wisły, w zachodniej części Kotliny Warszawskiej. Jest jednym z dwóch parków narodowych na świecie położonych w bezpośrednim sąsiedztwie stolicy państwa. Puszcza Kampinowska nazywana jest "Zielonymi płucami Warszawy", ponieważ przy wiatrach wiejących głównie z zachodu, statystycznie co trzy dni nad

miasto nawiewane jest świeże powietrze znad Puszczy. Aktualna powierzchnia parku to 38 544 ha, w tym 68 ha zajmuje Ośrodek Hodowli Żubrów im. prezydenta RP Ignacego Mościckiego w Smardzewicach k. Tomaszowa Mazowieckiego w województwie łódzkim. Pod ochroną ścisłą są 22 wydzielone obszary (4 636 ha). Ustanowiona w 1977 r. strefa ochronna wokół Parku, tzw. otulina, ma powierzchnię 37 756 ha. Ponad 70% powierzchni Parku zajmują lasy.

W krajobrazie Parku, niezwykle urozmaiconym, dominują dwa kontrastujące ze sobą elementy - wydmy i bagna. Wydmy Parku uważane są za najlepiej zachowany kompleks wydm śródlądowych w skali Europy. Bagna porośnięte są roślinnością łąkową, turzycami, zaroślami i lasami bagiennymi, do których należą występujące w Parku lasy olsowe i łągowe. Najczęściej spotykanym w Puszczy Kampinoskiej zespołem leśnym jest kontynentalny bór sosnowy świeży. Park stanowi ważne miejsce bytowania wielu zwierząt. Wśród nich są gatunki przywrócone naturze: łos – będący symbolem parku, bóbr oraz ryś. Obszar parku został uznany przez Parlament Europejski za ostoję ptaków o randze europejskiej. Park jest obszarem sieci NATURA 2000 oraz Rezerwatem Biosfery (UNESCO MaB).

Tereny Parku mają bogatą historię, związaną z walkami o niepodległość. Odbływały się tu walki powstańcze w 1794 i 1863 r., walki armii "Poznań" we wrześniu 1939 r., a także walki w 1944 r. Pozostały po nich mogiły powstańców z 1863 r., cmentarz partyzantów, cmentarz w Palmirach osób rozstrzelanych w latach 1939-1944. Na terenie Parku dozwolona jest turystyka piesza, rowerowa i konna. Służą jej znakowane szlaki turystyczne o długości około 360 km oraz Kampinoski Szlak Rowerowy o długości 144,5 km. Ciekawą atrakcją turystyczną jest zabytkowa kolej wąskotorowa z Sochaczewa.

Kampinoski Park Narodowy, ul. Tetmajera 38, 05-080 Izabelin, tel.: 22 722 60 01, 722 60 21

Szlaki

Szlak pieszy (PWZ)

- **Podwarszawski Szlak Pamięci (czarny):** Laski – Uroczysko Jakubów – Izabelin – Sieraków – Nadłuże – Dąbrowa Leśna – Uroczysko Przedłużę – Wólka Węglowa – Warszawa Cmentarz Północny (11,7 km)
- **Południowy Szlak Krawędziowy (niebieski):** Dąbrowa Leśna – uroczysko Łuża – Góra Ojca – Laski – Lipków – Mały Truskaw – Wyględy Górne – Zaborów – Leszno – rezerwat „Karpaty” – rezerwat „Nart” – Granica – Kampinos (49,8 km)
www.kampinoski-pn.gov.pl

Niedaleko przebiega Kampinoski Szlak Rowerowy (zielony): Wólka Węglowa – Brochów – Dziekanów Leśny – Wólka Węglowa (144,5 km); www.kampinoski-pn.gov.pl

Gastronomi i noclegi

Bartek - Pokoje Gościnne i Restauracja, ul. 3 Maja 48a, Laski, 22 752-27-26